

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

Факультет соціальних наук і соціальних технологій

Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь - бакалавр

на тему: **«СПРИЯННЯ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ (на прикладі організації
«Teenergizer»»»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,
спеціальності 054 «Соціологія»
Мосійчук Мар'яна Віталіївна

Керівник: Бондар В.С.
кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології НаУКМА

Рецензент: Мальцева К. С.
к.ф.н., доктор філософії, доцент кафедри
соціології

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою «_____»

Секретар ЕК: _____

«___» _____ 2020 р.

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ.....	7
1.1 Зміст і суть поняття «організація»	7
1.2 Типи та різновиди організацій	12
1.3 Сутність молодіжних організацій: критерії ідентифікації та складові	16
РОЗДІЛ 2. МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	23
2.1 Сутність та класифікація молодіжних організацій в Україні	23
2.2 Активна соціальна позиція молодіжних організацій в Україні на прикладі діяльності організації «Teenergizer»	32
ВИСНОВОК	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ	54

ВСТУП

Сьогодні у світі відбуваються процеси глобальної трансформації, що зумовлює розвиток держав, зокрема України. Відбувається постійна модернізація та реформування у всіх сферах життя та діяльності суспільства. Прогрес, який повинен відбуватися в Україні, напряду залежить не тільки від державної влади, а й від громадянського суспільства.

Кожне суспільство формує свою систему відносин задля дотримання соціального порядку та функціонування стійкої держави. Задля цього створюють громадські організації, які відображають інтереси населення, впливають на розвиток держави та суспільства в цілому. Тому громадські організації посідають важливе місце у соціальній системі, адже вони забезпечують життєдіяльність сучасного суспільства та соціальні блага, формують демократичний розвиток та майбутнє суспільства. На жаль, на сьогоднішній день не все населення України є соціально активним, про це свідчать результати досліджень. У серпні 2019 року було проведено дослідження Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва разом із Київським міжнародним інститутом соціології, результати якого демонструють, що 50% опитаних українців притримуються думки, що громадські організації повинні існувати. Порівнюючи з даними дослідження, яке проводилося у травні 2018 року, цей відсоток зменшився на 10%. 20% опитаних вважають, що громадські організації не потрібні. При цьому 7,5% українців відповіли, що вони приймають активну участь у громадській діяльності країни. 51% українців зазначили, що взагалі не хочуть залучатися до громадських організацій¹.

Молодь відіграє важливу роль у суспільному житті країни, адже вона є потенціалом успішного майбутнього суспільства. Сьогодні значну кількість організацій створює молодь. Таким чином, варто розглянути молодіжні організації як об'єднання, які можуть допомогти у вирішенні багатьох проблем.

¹ <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-ukraini-poglyad-gromadyan>

Молоде покоління створює молодіжні організації задля самореалізації, задоволення своїх потреб, демонстрації власних ідей та інтересів щодо покращення власного та суспільного життя. Таким чином молодь є основною ланкою формування та розвитку здорової успішної нації в країні.

Проблема питання створення та розвитку молодіжних організацій в Україні є досить актуальною в наш час, тому що існування держави залежить не тільки від влади та проживаючих людей в цій країні, а насамперед від молодого покоління, яке є гарантом на розвиток та подальше життя українського суспільства та одним із головних ефективних агентів взаємодії із політикою, державою та суспільством в цілому.

Протягом останніх десятиліть діяльність українських молодіжних організацій пов'язана із формуванням громадянського суспільства, активною участю у політичній діяльності країни, євроатлантичної інтеграції України, формування самосвідомості українців, вихованням патріотизму, розвитком власного «Я»: розвитку особистості, професійного та кар'єрного росту, реалізації власних інтересів та суспільних (соціальних, юридичних, економічних, національних, культурних тощо).

У 2015 році було проведено дослідження GfK Ukraine на замовлення Міністерства молоді та спорту за підтримки ООН в Україні. Дані дослідження свідчать про те, що не всі представники молодого покоління України є активними громадськими діячами: лише 2% молодих українців є членами молодіжних громадських організацій, 35% навіть не знають про існування таких організацій (понад третина респондентів) і 7% іноді відвідують заходи молодіжних організацій. Серед причин чому українська молодь не бере участь у молодіжних громадських організаціях є: брак вільного часу (41%), брак інформації про організації (30%), 24% опитаних не хочуть, аби їх використали непорядні політичні лідери. Кажучи про типи громадських ініціатив, у яких продовж останніх 12 місяців українська молодь брала активну участь, це — підтримка української армії та допомога бійцям (36%), боротьба з корупцією та

обговорення законопроектів та бюджету (по 5%) та боротьба проти обмеження прав тієї чи іншої категорії населення (4%)².

Явище молодіжних суспільних організацій пов'язане із поняттям молодіжної політики. Успішні зміни в країні можливі за умов формування та розвитку державної молодіжної політики, залучення молоді до активного соціального життя. Потреба у даному дослідженні також обумовлена тим, що молодіжна політика має бути орієнтована на модернізацію суспільства та покращення його життєдіяльності, в той час як в Україні недостатньо обізнаності населення щодо цієї політики та не вистачає досвіду функціонування діяльності молодіжної політики. Більшість представників української молоді вважають, що голова держави, інші державні діячі, старші люди не готові приймати їх думки, інтереси та ідеї. Таким чином, значна кількість молодіжних організацій та установ не фінансуються державою. Хоча, в Україні існує закон «Про загальні засади молодіжної політики в Україні», де зазначено, що держава повинна надавати *«забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних можливостей суспільства»*; *«створювати умови для оволодіння духовними і культурними цінностями українського народу та для безпосередньої участі молодих людей у їх відродженні і розвитку, в охороні та відтворенні навколишнього природного середовища»* та влада повинна створювати платформи для розвитку молодого покоління (1993)³. Дослідження може спонукнути молодих людей, які не беруть участь у громадських молодіжних організаціях, до активної участі у таких організаціях, до розуміння того, як це важливо для формування особистості, власного «я», і також для створення стійкої держави та ефективної політики задля свого майбутнього та оточуючого середовища. Старші люди та державні діячі повинні розуміти, що вони є важливими агентами у формуванні свідомості

² <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/-України%20-%202015.pdf?fbclid=IwAR3MazeOoQbp2u5aFANyzbTH-Xo3QyXuJ2nHmbTJ2gjTso8pYxkFjmN1aHc>

³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>

молодого покоління, маючи вплив, вони здатні спонукнути молодь активно залучитися до участі в організаціях та підтримувати їх ініціативу.

Об'єктом дослідження є молодіжні громадські організації, зокрема, молодіжна організація «Teenergizer», а *предметом* – діяльність молодіжних організацій в Україні. *Метою* дослідження є з'ясувати роль молодіжних організацій на розвиток соціальної активності молоді України (на прикладі діяльності організації «Teenergizer»). Відповідно до мети були сформульовані такі завдання:

1. Концептуалізувати поняття організації, розкрити її зміст.
2. Виокремити типи та різновиди організацій.
3. Встановити критерії ідентифікації молодіжних організацій.
4. Визначити основні напрямки та класифікацію діяльності молодіжних організацій України.
5. Виявити соціальну позицію молодіжних організацій в Україні на прикладі діяльності організації «Teenergizer».

Вивченням організації як складової соціальної системи суспільства, що є теоретико-методологічним підґрунтям даної роботи, займалися зарубіжні та вітчизняні дослідники такі, як Вебер М., Фром Е., Смелзер Н., Спенсер Н., Дюркгейм Е., Парсонс Т., Федоренко Т., Пригожин А., Головатий М., Етціоні А. Зокрема, організацію з токи зору її як молодіжного руху вивчали Сорокін П., Корнієвський О., Якушик В., Барабаш В., Кулік В., Поліщук Ю., та інші.

Для отримання емпіричної інформації була застосована стратегія кейс-стаді, спрямована на комплексний аналіз емпіричного матеріалу. Застосування даного підходу дає можливість зробити глибинний і комплексний опис та аналіз такого явища, як організація. Також, цей метод дослідження дає змогу сформулювати практичні висновки у вигляді рекомендацій. Отже, результати цього дослідження будуть придатними до використання громадським організаціям, фондам, державним структурам тощо.

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ

1.1 Зміст і суть поняття «організація»

Термін «організація», як і саме явище, є багатограним та має різні значення:

- Організація — це вид діяльності певної групи людей задля досягнення спільної мети.
- Організація — це елемент соціальної структури суспільства.
- Організація — це елемент певного порядку задля функціонування системи суспільства.

Поняття організації широко використовується у різних сферах та науках: в економіці, менеджменті, психології, праві та соціології. Дослідження організації у соціології почалися з 1970-х років. Тоді був розроблений аналіз різних типів організацій, які існували у світі та сформовані певні теоретико-методологічні концепти. Дослідження у сфері існування громадських організацій базуються на працях таких соціологів, як: М. Вебер, Е. Фром, Е. Дюркгейм, Н. Спенсер, Т. Парсонс та інші. Першим, хто розглянув поняття організації, був американський соціолог Н. Смелзер. Він визначив організацію як «велику соціальну групу, яка формується для досягнення визначених цілей» (Смелзер, 1998). На думку американського соціолога П. Блау, призначенням організації є те, що вона створена для досягнення цілей і її головною характеристикою є формальна структура(1979).

На думку соціолога М. Вебера, організація – це спосіб правильно скоординувати роботу людей у певний час та у певному просторі (1990). Він акцентував увагу на тому, що в організації повинен бути присутній повний контроль за діяльністю. Організація повинна мати правила, письмово зафіксовані для ефективного функціонування. Соціолог зазначає, що у

суспільстві створюються організації тоді, коли суспільство прагне до розвитку та прогресу. Разом із цим у своїй теорії щодо організацій Вебер застосовує поняття бюрократії. Бюрократія, за його словами, забезпечує стабільність роботи, ефективність, правильне функціонування та існування суспільства. Вебер у своїй концепції бюрократичної форми організації створив поняття «ідеального типу». Ідеальний тип організації – це саме бюрократична організація, яка удосконалює колективну діяльність. Щоб діяльність організації була ретельно скоординована та правильно працювала, вона повинна мати конкретну тактику та ціль, аби це призвело до ідеального бюрократичного типу.

Ознаками веберівської ідеальної бюрократичної організації є: наявність стратегії; учасники – кваліфіковані професіонали; наявність правил, які письмово зафіксовані; ефективне виконання задач; принцип ієрархії посад; влада знаходиться на верхівці статусної драбини; розподіл діяльності та обов'язків; кар'єрний зріст; нагорода у грошовому еквіваленті.

Т. Федоренко (2007) у посібнику «Теорія організації» описує поняття організації таким чином: *«Організація – це різновид соціальних систем, об'єднання людей, які разом реалізують спільну мету і діють на основі певних принципів і правил»* (с.12).

Якщо казати про організацію як процес, то вона являє собою сукупність певних дій, які призводять до врегулювання життя суспільства, вирішення проблем держави, тим самим завдає ефективне функціонування держави.

У понятті організації закладені певні її властивості:

- організація – соціальна система, в якій люди створюють групу і взаємодіють один з одним;
- організації притаманна структурованість: її члени мають певні статуси та ролі, вони розподіляють діяльність та організовують роботу задля отримання ефективного результату;
- діяльність організації спрямована на досягнення спільної мети її членів;
- організація має певні правила, межі та устрої для реалізації мети.

Організація передбачає встановлення норм та правил, за допомогою яких відбувається координація діяльності. Таким чином члени організації кооперуються та співпрацюють один з одним і досягають поставленої загальної мети. Головними властивостями організації є структурованість та впорядкованість. Це означає, що організація має свою внутрішню структуру, у якій існує певний перелік правил та інструкцій, а кожному учаснику притаманна своя соціальна роль та прописані дії та завдання, які формують поведінку та координують працю членів організації задля досягнення результату.

Організація – це складне та багат шарове утворення, яке має певні структурні елементи, такі як: соціальна структура, члени організації, орієнтація на цілі, діяльність та зовнішнє оточення.

Соціальна структура регулює взаємовідносини та роботу членів організації. Ця структура включає в себе правила та норми, які формують поведінку членів організації; цінності, – це те, що формує цілі; рольові очікування – той внесок, який робить кожен член організації в залежності від того, яку соціальну роль та позицію він займає. Це все, що призводить організацію до досягнення поставлених цілей.

Члени організації є головним елементом, адже завдяки їм формується та існує організація. Члени організації – це сукупність індивідів, які маючи певну соціальну роль, визначену позицію та володіючи певним набором навичок і знань, взаємодіють один з одним.

Цілі є не менш важливим елементом організації, так як, організація створюється задля досягнення певної мети. Мета – це те, чого хочуть досягти члени організації, прикладаючи власні зусилля задля отримання результату та задоволення загальних інтересів та потреб. Філософ А. Пригожин (2003) у своїй праці «Методи розвитку організацій» зазначив, що існує три види організаційних цілей: цілі-завдання, цілі-орієнтації та цілі-системи (с.27-31). *Цілі-завдання* представляють собою програму дій та доручень, яку формують організації більш високого рівня. Автор пише: «Цілі-завдання формуються у вигляді функцій, завдань, обов'язків, які задаються ззовні даної організаційної системи, а їх

виконання контролюється та оцінюється. У цьому сенсі організація, підрозділи, філії "працюють" як інструменти в чийхось руках і на досягнення чийхось цілей» (Пригожин, 2003, с.27). Поняття «цілі-орієнтації» Пригожин описує таким чином: «...це ті ж цілі-завдання, але заломлені, перероблені через інтереси персоналу та різних груп працівників» (с.27). До цілей-орієнтацій можна віднести як і загальні цілі членів організації, так і особисті цілі кожного із членів організації. Тут варто вміти співставляти цілі-завдання та цілі-орієнтації – даючи завдання членові організації, варто згадувати про його інтереси задля отримання ефективного результату. *Цілі-системи* – це ціль зберегти цілісність організації, її єдність та стабільність. Тобто, це прагнення вдало інтегруватися та ефективно існувати у суспільстві.

Діяльність організації передбачає, що члени організації, маючи набір навичок, знань та мотивацію, формують цю діяльність, тобто роботу організації, учасники організації виконують завдання та раціоналізують практичні дії.

Зовнішнє оточення потрібне для існування та ефективного функціонування організації. Це оточення є фізичним, соціальним та культурним. Організація повинна успішно інтегруватися та адаптуватися у цьому оточенні, аби мати ефективний зв'язок зі світом.

В цій роботі розглядається поняття громадської організації, що є одним із різновидів організації. Громадська організація – це об'єднання групи людей, які мають загальну мету, певний алгоритм дії та правила задля досягнення цієї мети та ефективної співпраці. Згідно Закону України «Про громадські об'єднання», громадська організація або громадське об'єднання – це «добровільне об'єднання фізичних та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів» (Верховна Рада України, 2013). Загалом, можна сказати, що громадські організації створюються ініціативою громадян на засадах добровільності та благодійності. Їх діяльність спрямована на вирішення не тільки соціальних, культурних, економічних проблем, а й на

захист прав громадян, розвиток духовного та фізичного здоров'я, просвітницької діяльності, досягнення певних благ та можливостей.

Якщо розглядати суть громадських організацій та навіщо вони потрібні, можна виділити такі функції: соціальна взаємодія (вирішення суспільних проблем та покращення життя суспільства), соціалізація (активна життєва позиція, нові знайомства, підвищення рівня освіченості та культури, отримання нового досвіду), ідейно-ціннісна функція (задоволення потреб та інтересів членів організації), інноваційна функція (існування ефективної організації сприяє модернізації суспільства, зросту та розквіту держави).

Громадські організації – це об'єднання людей у колектив, тому у рамках їх дослідження варто звернути увагу на теорію «колективної поведінки» Е. Фрома. У його концепції громадська організація є прикладом колективної поведінки. Е. Фром у своїй концепції розглядає поняття колективне підсвідоме у поведінці особистості, що залежить від соціальності (факторів, зв'язків у соціумі, відносин між людьми), і є присутнім, коли громадяни створюють організацію за власними мотивами, поведінкою та соціальними навичками. Також, Фром зазначав, що колективна поведінка – це є соціальний фактор, який визначає здатність індивіда мати соціальні зв'язки із іншими, бути творчим, демонструвати власну культуру та ідентичність, що є властивим громадянам, які входять до громадської організації(1994).

Отже, організація – це складний механізм, який має багато значень. В цій роботі приділяється увага саме поняттю «громадської організації» як добровільне, самоорганізоване та некомерційне об'єднання людей, яке створено задля реалізації цілей та інтересів її учасників. Створення громадських організацій активно сприяє реалізації прав та інтересів громадян.

1.2 Типи та різновиди організацій

Загалом організації можна класифікувати за такими критеріями: за способом і метою утворення – формальні та неформальні; за формою власності – державні, приватні, муніципальні та змішані; за фінансовою формою – комерційні та некомерційні; за організаційно-правовою формою – товариства, кооперативи, акціонерні товариства (з різними ступенями відповідальності), фонди та асоціації; за діяльністю – просвітницькі, навчальні, благодійні та дослідні; за часом існування – постійні, тимчасові та періодичні.

Формальна організація – це організація, створена групою людей завчасно, заплановано задля досягнення спільної мети. Такий вид організації передбачає існування за попередньо встановленою моделлю поведінки та правилами, які є законно підтвердженими. Формальні організації мають чітку мету, зафіксовані у статуті/офіційних документах правила та норми, чіткий план реалізації результатів (це державні організації, міжнародні інститути, банк тощо). Американський соціолог А. Етціоні розрізнив три типи формальних організацій за мотивами людей:

1. Утилітарні організації – це організації, які створені задля вирішення важливих повсякденних завдань, члени яких отримують прибуток (приватні підприємства, вищі навчальні заклади).

2. Нормативні або добровільні організації – організації, члени яких об'єднуються на добровільних засадах, маючи морально-етичні цінності та бажання бути суспільно корисними (релігійні організації, політичні партії, благодійні організації).

3. Примусові організації – це такий тип організацій, членами яких стають не на добровільних засадах, а на примусових (армія, в'язниця) (Берюгіна та ін., 2016).

Неформальна організація – це швидко та мимовільно створена організація групою людей задля реалізації конкретної мети. На відміну від формальної

організації, цей вид організації не реєструється у державному реєстрі, а створюється лише на міжособистісних відносинах та інтересах людей (це інститут сім'ї або дружби тощо).

За комерційною діяльністю організації поділяються на: комерційні та некомерційні. *Комерційна організація* – це організація, головною метою якої є отримання прибутку. Ознакою такої організації є організаційно-правова форма та розподіл прибутку між учасниками, які є юридичними особами. *Некомерційна організація* – це організація, створена задля досягнення соціальних, благодійних, освітніх цілей в області культури, освіти, здоров'я, спорту та релігії аби представити та захистити інтереси громадян і сприяти реалізації суспільних благ. Як правило, у некомерційних організаціях працюють громадяни, які мають активну громадянську позицію, вищу освіту, високий інтелектуальний рівень, ентузіазм та бажання змінити життя суспільства на краще. Також, залежно від бюджету, розрізняють *бюджетні*, які фінансуються державою та *небюджетні* організації, які фінансуються самостійно.

Існують такі види громадських об'єднань:

- Громадська організація – як зазначалося вище, це добровільне, самоорганізоване та некомерційне об'єднання людей, яке створено задля реалізації цілей та інтересів її учасників.
- Громадський рух – це об'єднання людей задля вирішення соціальних або політичних проблем.
- Громадський фонд – це некомерційна установа, мета якої є зберігання добровільних внесків та витрати цих внесків призначені на досягнення суспільно корисних цілей.
- Орган громадської самодіяльності – це установа, яка має на меті вирішення соціальних проблем, що виникають у людей на роботі або навчанні, місці проживання, програма якої спрямована на задоволення потреб цих людей.
- Політична партія – це об'єднання, метою якого є участь громадян у політичному житті країни за допомогою представлення інтересів громадян

в органах державної влади та участі у громадських та політичних акціях, виборах.

Громадські організації можна класифікувати за видами допомоги, яку вони надають:

- моральна та матеріальна підтримка – допомога людям, які потрапили в екстрену ситуацію (пожежа, аварія, катастрофа, тобто ті ситуації, які загрожують життю, здоров'ю та майну); допомога людям, які не мають місця проживання та соціально незахищеній групі населення, допомога дітям, які проживають в інтернатах або притулках; допомога тваринам, які живуть на вулиці або у притулках;
- правова допомога – юридична допомога різним категоріям населення;
- реабілітація/фізична та моральна допомога – захист інтересів жінок, молоді, людей похилого віку; медична, соціальна та психологічна допомога; профілактика та лікування алкогольної, наркотичної та ігрової залежності;
- освітня та навчальна допомога – проведення лекцій, семінарів, конференцій, освітніх заходів для молоді та інших категорій населення; допомога з працевлаштуванням;
- екологічна допомога – збереження природних об'єктів, які знаходяться під загрозою вмирання; формування екологічної свідомості у громадян.

Також громадські організації можна класифікувати залежно від сфери діяльності:

- молодіжні – залучення молоді у соціальне, політичне, культурне життя суспільства, створення умов для її самореалізації, допомога у працевлаштуванні;
- соціальні – надання соціальної, матеріальної допомоги та підтримки людям, які є соціально незахищеною групою населення;
- сімейні – надання консультацій, допомога у вирішенні сімейних

проблем;

- благодійні – соціальна підтримка різних категорій населення, освітня та релігійна діяльність громадян, сприяння та підтримка освіти, культури та охорони здоров'я;

- організації, які допомагають пенсіонерам та ветеранам

- спортивні – залучення громадян вести здоровий образ життя, займатися спортом та активним відпочинком, а також просвітницька діяльність – лекції, семінари щодо реформ в області здоров'я та медицини та загальні правила;

- політичні – активне залучення громадян у політичне життя країни, участь у політичних акціях, реформах.

1.3 Сутність молодіжних організацій: критерії ідентифікації та складові

Сьогодні молодь називають «соціальним двигуном процесу», адже саме молодь формує майбутнє країни. Крім того, вважається, що молодь є найбільш мобільною соціальною групою, адже її активність та енергійність сприяє їх діям, що в свою чергу, веде до змін у різних сферах життя. Молодь представляє собою групу людей віком від 14 до 35 років, яка має свої цінності, соціальні, психологічні та культурні характеристики, за допомогою яких вони формують свою соціальну роль, займають позицію у суспільстві та конструюють власне життя. У сучасний період становлення та початок функціонування молодіжних організацій як елементу соціальної структури є досить складним процесом в суспільстві.

Молодіжні організації – це потенціал для розвитку та позитивних змін в суспільстві. Молодіжна громадська організація – це добровільне, юридично оформлене об'єднання представників молодого покоління, метою якого є реалізувати свої потреби та власні інтереси, а також представити інтереси суспільства і досягти поставлених цілей. Згідно Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», поняття «молодіжна громадська організація» означає: *«об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів»* (Верховна Рада, 1991). Завданнями молодіжних громадських організацій є вирішення суспільних проблем, представлення інтересів молоді у всіх сферах, виховання та освіта молоді, а також допомога та консультація.

Цілями молодіжних організацій є:

- формування проактивної позиції у молоді;
- вирішення соціальних проблем;
- допомога у самореалізації як особистості молодого покоління;
- реалізація інтересів, потреб та ідей молоді;
- залучення молоді у соціально-активне життя суспільства;

- формування «чистої» свідомості молоді: створення кампаній з протидії наркоманії, алкоголізму, проституції, злочинності та інших антисоціальних діях;
- вести просвітницьку діяльність серед молоді, формувати їх культурні цінності.

Можна виділити основні мотиви залучення до молодіжних організацій: реалізація власних ідей та потреб, отримання практичного досвіду, можливість спробувати себе у різних сферах (наприклад, у політиці), захистити свої інтереси та інтереси інших громадян, бути залученим у активне соціальне життя та отримати певні соціальні навички спілкування.

Політологи О. Корнієвський та В. Якушик (1997) у своїй праці «Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні» надають таке визначення поняттю молодіжної організації: *«це один з елементів суспільно-політичної системи, представлений певним чином організованими молодіжними і в тому числі й політичними силами, які тією чи іншою мірою усвідомлюють свою власну специфічність – особливості свого місця та ролі в суспільстві й своїх власних інтересів, здійснюють певну діяльність, спрямовану на реалізацію цих інтересів та ствердження своєї специфічності й власної ролі в суспільстві»* (с.7).

Головними ознаками молодіжних організацій є: добровільність, самоорганізація, стрімке бажання до змін, активна участь у вирішенні різних проблем, динамічність. Як і будь-яка організаційна спільнота, молодіжні організації мають структуру. Ця структура складається з: правил (прописані умови, механізм дії, норми та цінності), членів організації, напрямку діяльності та ресурсів (фінансових, людських тощо). Головне місце в процесі функціонування молодіжних організацій є самоорганізація молоді під впливом певних умов та факторів.

Діяльність молодіжних організацій направлена на вирішення існуючих у суспільстві проблем: соціальних, економічних, політичних, релігійних, культурних тощо. Можна сказати, що молодіжні організації є формою активного

залучення у державну та соціальну справу, адже вони виконують функцію «посередника» між молоддю та державою. Вони створюють взаємозв'язок між молоддю та іншими соціально-демографічними групами суспільства, що тим самим допомагає створити необхідні умови для активної роботи молоді та їх включення до суспільних, соціальних та інших процесів.

Окрім головної задачі, яку виконують молодіжні громадські організації, яка полягає у вирішенні власних, суспільних та державних питань та проблем, існують такі функції молодіжних організацій:

- Організаційна (об'єднання молоді на основі спільних інтересів, що в свою чергу призводить до загального результату);
- Комунікативна (люди безпосередньо спілкуються один із одним, тим самим набувають комунікативних навичок та навчаються діяти у колективі);
- Соціальна (члени організації допомагають один одному соціалізуватися, інтегруватися у молоде прогресивне суспільство);
- Виховна (члени організації мають змогу ділитися знаннями один із одним, тим самим «виховувати» у собі нові навички).

Для молодого покоління участь у молодіжних організаціях є важливим та корисним, адже за допомогою цих організацій молодь має змогу ідентифікувати себе, сформуватися як особистість із певними цінностями, знаннями, реалізувати свої потреби та інтереси і втілити власні ідеї. Будучи членом організації, у індивіда розширюється коло спілкування, він набуває нових знань, має змогу зробити участь в організації як хобі, так і роботою або основною сферою зайнятості. А також це допомагає покращити свої особисті якості, наприклад, розвинути лідерські якості і навчитися злагоджено працювати у колективі.

Молодіжні організації зайняли певне місце у соціологічних дослідженнях та теоретичних осмисленнях. Соціологи пов'язують молодіжні об'єднання із таким поняттям, як «соціальна активність». Соціальна активність вважається прогресом суспільства. Це явище розглядали такі соціологи, як Е. Дюркгейм, А. Шюц, Р. Парк, Ю. Хабермас та інші. Американський соціолог Питирим Сорокін

зазначав, що молодіжні організації формуються як інструмент для реалізації соціальних потреб та інтересів молоді.

Сьогодні молодіжні організації працюють у різних напрямках: волонтерська діяльність, політика, спорт, реалізація у житті, працевлаштування, екологія і навіть творчість. Молодіжні організації загалом можна класифікувати за різними критеріями. Як вже зазналося у підрозділі 1.2, про формальні та неформальні організації, існують формальні та неформальні молодіжні організації. Формальна молодіжна організація – це офіційно зареєстроване об'єднання молодих людей, які мають чіткі цілі, які є зафіксованими у статуті, а також ця організація має лідера, який очолює та керує нею. Неформальна молодіжна організація – це незареєстроване офіційно об'єднання, яке виникло за особистою ініціативою когось для досягнення певної цілі та вирішення проблем.

За сферою діяльності молодіжні організації можна поділити на:

- Освітні та наукові (студентські, учнівські, про орієнтовні організації, які допомагають молоді працевлаштуватись).
- Культурні (творчі організації та національно-культурні).
- Релігійні.
- Благодійні.
- Соціальні (попередження СНІДу, наркоманії та інших антисоціальних дій).
- Екологічні.
- Спортивні (пропагування здорового способу життя та заняття спортом).
- Міжнародні.
- Політичні та правові (громадсько-політичні, правозахисні).

Щодо становлення, розвитку та функціонування молодіжних організацій можна сказати, що це відбувається у декілька етапів:

- I. Існування передумови організації. Цей етап є поштовхом для виникнення організації, принцип «існує проблема – потрібно її вирішити».

- II. Формування цілі та завдань. На цьому етапі члени організації визначають мету та створюють план для вирішення проблем, які були поштовхом для створення організації.
- III. Створення колективу. Цей етап передбачує приєднання людей до організації, роз'яснення цілей та завдань.
- IV. Діяльність. На цьому етапі члени організації займаються безпосередньо вирішенням проблем, йдуть до своєї цілі та слідуєть своїй програмі.
- V. Етап продовження або загасання. На цьому етапі організація або продовжує свою діяльність, або припиняє своє існування через те, що поставлені цілі були здійснені або ні.

Сьогодні існують так би мовити «осучаснені» молодіжні організації, моделлю яких є прагнення до покращення майбутнього за допомогою власних інтересів, ідей, уявлень та потреб, на відміну від попередніх «ідеологізованих» об'єднань за часів Радянського Союзу (наприклад: жовтєнята, піонери та комсомоли).

Завдяки технологічно-інформаційному розвитку та існуванню Інтернету, наразі існують молодіжні онлайн-об'єднання, де молодь може допомагати один одному у вирішенні певних питань та проблем. Це може бути як і сторінка у соціальній мережі, так і сайт, куди молода людина може звернутися і отримати зворотній зв'язок. Наприклад, анонімна організація, яка надає онлайн-консультації, допомогу та підтримку молодим людям, які є ВІЛ-позитивними.

Окремим різновидом також варто розглянути студентські організації – організації, члени якої навчаються у навчальному закладі у певний період часу. Їх місія – відстоювати інтереси студентів, покращувати життя університету. До таких організацій входять органи студентського самоврядування, об'єднання за інтересами та громадські студентські організації.

Молодіжні громадські організації пов'язані з молодіжною політикою. Молодіжна політика – це діяльність держави, яка представляє собою сукупність певних теоретичних положень, законодавчих актів, у яких передбачена допомога та підтримка молодого покоління, зокрема у вирішенні соціальних, економічних,

політичних питань та надання правової допомоги молоді, а також підтримка у реалізації та розвитку молоді. Згідно декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», державна молодіжна політика – це *«системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України»* (Верховна Рада, 1993). Суб'єктами державної молодіжної політики є громадяни віком від 14 до 35 років, молодіжні організації, органи державної влади, місцевого самоврядування та інституціональні структури. Молодіжна політика є одним із важливих факторів реформування та модернізації країни.

Головними завданнями молодіжної політики є: залучення молоді до активної участі у житті суспільства, допомога та підтримка молоді у реалізації їх власних, суспільних та державних потреб, створення необхідних умов для реалізації потреб молоді та функціонування молодіжних об'єднань, надання правової допомоги, надання матеріальної допомоги, сприяння соціальному, культурному, економічному та духовному розвитку молоді, виховання та освіта молоді (Верховна Рада, 1993).

Молодіжна політика сприяє самоорганізації, самореалізації та розвитку молоді, створює умови для оволодіння ними соціальних, духовних та національних цінностей, забезпечує зайнятість молоді. Молодіжна політика є складною системою взаємовідносин, у яких існує певна сукупність ідей, принципів, законів та стратегій задля соціального розвитку молоді та суспільства загалом.

Отже, організація є поняттям багатограним: спільна діяльність групи людей, елемент структури суспільства і може являти собою певний процес. Згідно думок західних соціологів, організація – це об'єднання великої соціальної групи людей, яка формується для досягнення поставлених цілей. Організація має

свої структурні елементи, властивості, функції та класифікацію. Вони поділяються на: формальні та неформальні, комерційні та некомерційні, бюджетні та небюджетні, добровільні, утилітарні та примусові, державні, приватні, муніципальні та змішані, а також можливо класифікувати за видами допомоги (моральна та матеріальна підтримка, правова, реабілітаційна, освітня, екологічна) та залежно від сфери діяльності (молодіжні, соціальні, сімейні, спортивні, благодійні, політичні, організації, які допомагають пенсіонерам та ветеранам). Організація діє на основі певних правил, устроїв та принципів, що координує роботу членів організації.

РОЗДІЛ 2. МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

2.1 Сутність та класифікація молодіжних організацій в Україні

За даними Державної служби статистики України станом на сьогоднішній день населення віком від 14 до 35 років займає майже 3,5% від всього населення України (приблизно 12 мільйонів осіб). Сьогодні українська молодь вважається потенціалом країни, яка створює організації задля поліпшення життя суспільства. Основні засади та особливості діяльності молодіжних організацій в Україні визначені Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Згідно даного закону, молодіжна організація – це об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, яке має на меті задовольнити та захистити власні та суспільні інтереси, діючи на засадах добровільності та рівноправ'ї. Молодіжні організації в Україні залучені до розробки та обговорення кейсів та проектів щодо вирішення проблем та питань молодіжної політики (Верховна Рада, 1999). Розглядаючи цей законодавчий акт, можливо розглянути особливості формування та становлення громадських молодіжних організацій в Україні. Зокрема виділити такі засади:

- до членства молодіжної громадської організації можуть входити громадяни віком від 14 до 35 років;
- бути засновником або членом громадської молодіжної організації в Україні може бути не тільки громадянин цієї держави, а й іноземці та особи, які не мають громадянства, але які перебувають на території України на законних підставах;
- у молодіжних організаціях України існує два види членства: фіксоване (документально затверджена участь в організації, її складу із членів та керівників) та нефіксоване;
- членство також є індивідуальне та колективне;

- молодіжна організація повинна мати статут, де будуть прописані усі норми, правила та особливості діяльності організації на законодавчому рівні(Верховна Рада, 1999).

Основною метою функціонування громадських молодіжних організацій в Україні є залучення до активної діяльності молоді, яка спрямована на вирішення соціальних, культурних, освітніх, політичних, державотворчих та інших проблем.

Ознаками молодіжної організації в Україні є: офіційна оформленість діяльності, активна участь членів та самоорганізація молоді, наявність статуту/програми/документу, у якому зазначено та прописано: мета організації, завдання, функції кожної посади, умови діяльності, правила, система цінностей та норм, які прийняті в організації, права та обов'язки учасників, джерело бюджетування, порядок подання звітності тощо.

Простежуючи динаміку етапу зародження та становлення молодіжних організацій в Україні, дослідники стверджують, що 1990-ті роки – це був етап вибору, різноманіття та змішання тенденцій, стилю та ідей. У 1991-1995 роках, у зв'язку із формуванням нової ідеології у суспільстві, відбувався занепад молодіжних організацій. З 1996-1997 років почався етап реставорування, після якого більшість молодіжних організацій функціонують й досі. Наприклад, організація «Пласт». Це національна скаутська організація, яка існує з 1911 року. На офіційному сайті організації «Пласт» зазначено, що їхньою метою є: *«Сприяти всебічному патріотичному вихованню і самовихованню української молоді на засадах християнської моралі. Для досягнення цього ми діємо за пластовою методою, яка полягає у добровільності членства в організації, вихованні і навчанні через гру та працю, поступовій програмі занять і випробувань, системі самоорганізації, житті серед природи, підтримці зацікавлень і здібностей дітей та молоді»* – зазначено на сайті організації. «Пласт» є також найбільшою молодіжною організацією в Україні: її діяльність існує у 23 областях України. *«Пласт об'єднує 8500 пластунів різного віку – від наймолодших 2-річних пластунів до найстарших пластунів-сеньйорів, які*

допомагають у виховній праці. Також на сьогодні Пласт діє у 8 країнах світу серед української діаспори» – зазначено на сайті. Основною діяльністю даної організації є виховання української молоді шляхом перебування та життя в природних умовах, навчання бути відповідальним, бути лідером та розвивати свою країну. Окрім цього, в організації розвивають відчуття патріотизму, культури, любов до спорту та екології, розвиваючи фізичний, духовний, інтелектуальний та соціальний розвиток молоді.

Розглядаючи період становлення та розвитку молодіжних організацій в Україні, дослідник О. Корнієвський у праці «Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні» виділив чотири етапи молодіжного руху в сучасній Україні:

1. Неформальний етап (середина 1980 років до осені 1989 року) – це був період, коли молодь була у пошуку власних традицій, створенні нової ідеології та переосмисленні традиційних цінностей.
2. Самодіяльний етап (осінь 1989 – жовтень 1990 рр.) – у цей період почалися поширюватися молодіжні рухи: громадянські, соціальні, політичні, національні тощо.
3. Інтегративний етап (кінець 1990 р. – серпень 1991 р.) – період, коли молодь активніше залучалася до українського молодіжного руху, особливо до національного та політичного, маючи за мету – створення демократії та соціальної справедливості.
4. Посткомуністичний етап (з серпня 1991 р. – до сьогодні) – період реінтеграції громадських організацій та установ, молодь ставить за мету самореалізацію та соціальний розвиток (1997).

Сьогодні молодь, вступаючи до молодіжних організацій в Україні, або створюючи їх, мають на меті самореалізувати себе як індивіда, розвинути професійні навички, а також творчий потенціал та набути лідерських якостей.

На сьогоднішній день найчисельнішою в Україні є молодіжна організація «Молоді регіони» (стара назва, до 2010 року – «Союз молоді регіонів України»). До цієї організації входить більше 100.000 осіб з всієї України. Це молодіжна

політична організація, метою якої є: *«здійснення діяльності, яка спрямована на задоволення та захист законних соціальних, економічних, творчих, духовних, національно-культурних та інших інтересів своїх членів та молоді в цілому. Сприяння формуванню та реалізації державної молодіжної політики, розробці цільових молодіжних програм. Представлення й захист законних інтересів своїх членів у державних та громадських органах. Сприяння створенню умов для розвитку творчих здібностей молоді, надання допомоги у вирішенні питань дозвілля і т.д.»* (Свідоцтво про реєстрацію організації, 2003 р.). Організація «Молоді регіони» порушує актуальні питання для молоді: доступ до якісної освіти, працевлаштування, захист та представлення інтересів молоді на різних аренах, підтримка молодіжного бізнесу, пропаганда здорового образу життя. Свою діяльність організація спрямовує на тренінги, проведення розважальних заходів, співпраці із державними органами та міжнародними організаціями.

У 2018 році було проведено дослідження «Молодь України – 2018» на замовлення Міністерства молоді та спорту України з використанням структурованого інтерв'ю face-to-face. Вибірка складала 2000 респондентів, віком від 14 до 34 років, яка є репрезентативною для України (окрім тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях). Результати опитування демонструють, що значна частина молоді не знає про існування та діяльність молодіжних громадських організацій в Україні (див.табл.1). 80,5% респондентів відповіли, що вони не брали участь в діяльності жодної організації громадянського суспільства за останні 12 місяців, і 2,4% брали участь в молодіжних та дитячих громадських організаціях (див.табл.2). Ці дані свідчать про те, що українська молодь у 2018 році була не дуже обізнаною та активною у сфері молодіжних громадських організацій.

У період з 20 липня до 10 серпня 2019 році на замовлення Міністерства молоді та спорту України було проведено схоже дослідження на тему «Становище молоді в Україні». Вибірка становила 2000 респондентів віком від 14 до 34 років, яка є репрезентативною за основними соціально-демографічними

характеристика. Дослідження було проведено у 24 адміністративних одиницях України та м. Київ, окрім тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також території Донецької та Луганської областях, які є тимчасово непідконтрольними Україні. Методом дослідження було структуроване інтерв'ю «face-to-face». За результатами даного дослідження можливо скласти портрет середньостатистичного представника/представниці української молоді, що є цікавим для цього дослідження. Тож, це є незаміжня жінка або неодружений чоловік, яка/який спілкується українською мовою, працевлаштований(-а), з фінансовим становищем таким, що загалом вистачає на життя, але придбання речей тривалого вжитку купувати вже важко та добрим станом здоров'я. Результати опитування свідчать, що 54,2% респондентів не брали участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства за останні 12 місяців. Порівнюючи результати 2018 та 2019 років, можна припустити, що ситуація із залученням молоді до громадських організацій покращилася (див.табл.3). Щодо обізнаності про існування та діяльність дитячих та молодіжних організацій в Україні, лише третина опитаних респондентів зазначила, що знає про їх діяльність (31,4%) (див.табл.4). Порівнюючи результати 2018 та 2019 років, цікаво, що кількість тверджень «Я є активним членом громадської організації» збільшилась: у 2018 році їх було лише 0,5%, у 2019 році – 3,4%. Щодо того, яке джерело інформації є найбільш надійним для молоді, то дитячі та молодіжні організації займають 5 позицію із 12 запропонованих, що демонструє помірний результат (див.табл.5). Результати дослідження 2019 року демонструють те, що молодь починає більше залучатися до громадської діяльності. Аналіз цих двох досліджень свідчить про те, що рівень активності молодіжної позиції дещо збільшується.

У статті «Молодіжна політика: бути чи не бути?» проекту U-Report наводиться думка експерта, голови Національної молодіжної ради України, Андрія Колобова, який зазначає, що станом на 2019 рік, *«...лише 2% серед 10 млн молоді в Україні є членами громадських організацій та студентських об'єднань»*, що свідчить про те, що українська молодь не є наразі дуже активною

у суспільній діяльності країни. Команда U-Report у цій статті зазначає, що вони проводили опитування серед української молоді, результати якого демонструють те, що *«...серед 4,5 тисяч респондентів більше половини опитаних (57%) не знають про ініціативи та заходи, які державні установи роблять для молоді, більше третини українців (36%) не беруть участі в молодіжних організаціях, проте хотіли б до них приєднатися. Поза тим, дві третини (60%) респондентів залюбки б долучилися до формування молодіжної політики в Україні»* – зазначено в статті. Дивлячись на ці дані, загалом можна сказати, що українська молодь проявляє готовність до активної участі у суспільному та політичному житті країни, але все ж таки не є залученою до громадської діяльності. У статті також визначено, що в Україні загалом є зареєстрованими понад 30.000 молодіжних організацій, хоча виконують свою діяльність набагато менше. Експерти вважають, що молодіжним організаціям в Україні бракує фінансової та державної підтримки.

В Україні існує організація, яка має назву Національна Молодіжна Рада України. Це платформа, де розміщена інформація про молодіжні громадські організації, які існують в Україні. Метою НМРУ є *«представляти та захищати представляти та захищати громадянські, політичні, соціальні та економічні права української молоді, розширювати можливості особистісного розвитку та активної участі молоді в суспільно-політичному житті»*, а також *«консолідувати та розвивати демократичні молодіжні організації України для захисту та представлення інтересів молоді на національному та міжнародному рівнях»* - зазначено на офіційному сайті організації. На думку засновників організації, молодь повинна приймати активну участь у формуванні суспільного життя України та світу, тому організація має на меті створити простір, де усі люди є рівноправними, молодь має рівний досвід до благ, не зазнають дискримінації, а їх думки є почутими та підтриманими. До Національної Молодіжної Ради України входять 127 молодіжних організацій з різних міст України(Київ, Харків, Одеса, Дніпро, Львів, Вінниця, Тернопіль, Суми, Волинь, Івано-Франківськ, Чернівці, Закарпаття, Запоріжжя, Житомир, Луганськ, Донецьк).Учасники

організації також притримуються думки, що для покращення рівня соціальної активності молоді потрібно забезпечити її працевлаштуванням, яке буде якісним та оплачуваним, а також надавати можливість у державотворенні, підтримувати та допомагати молоді. Тому діяльність організації й спрямована таким чином, що в свою чергу, може бути ефективним для формування громадянської та соціальної активності молоді.

Сучасні українські молодіжні організації часто створюються молоддю з метою висунення власних інтересів до певної діяльності. Тому такі організації можливо класифікувати за напрямком діяльності таким чином:

- волонтерські (Всеукраїнський громадський центр «Волонтер»);
- благодійні (Благодійне товариство "Молодь за милосердя");
- освітні («Незалежна асоціація молоді»);
- політичні («Об'єднання демократичної української молоді»);
- екологічні («Всеукраїнська екологічна ліга»);
- релігійні («Українська молодь - Христові»);
- професійні («Всеукраїнська рада молодих вчених та спеціалістів»);
- творчі (Асоціація «КВН України»)
- міжнародні відносини («Молодіжний центр Атлантичної Ради України»);
- соціальноспрямовані (Всеукраїнська асоціація молодіжного співробітництва «Альтернатива-В»)
- студентські («Всеукраїнська студентська рада»).

Молодіжні організації в Україні також класифікують за способом фінансування (державні, недержавні та громадські) та за рівнем існування (всеукраїнські, регіональні та місцеві).

А. Гримчак у праці «Характеристика організацій та їх роль в політичному житті України» розділила українські молодіжні організації на: всеукраїнські, регіональні та студентські. *«Всеукраїнські союзи молоді – це союзи, які є розповсюдженими більше, ніж в одному регіоні; цілі та завдання всеукраїнських союзів молоді визначаються у співвідношенні з їх напрямками діяльності»* – пише дослідниця. Прикладами таких організацій є: «Молоді регіони», яка

розглядалася вище, «Пора», «Національний альянс», «Батьківщина молода», «Молодий рух» тощо. Наступним видом авторка виділяє регіональні організації. Вона зазначає, що: «Вони так само досить строкаті і різноманітні, але відрізняються більш точною постановкою завдань та цілей, в зв'язку з регіональними особливостями. Цікавою особливістю регіональних об'єднань являється присутність в одному регіоні (області) прямо протилежних організацій, які несуть в маси абсолютно взаємовиключні ідеї». У роботі наводяться такі приклади українських регіональних організацій, як Львівська крайова організація Народного Руху України та донецька обласна молодіжна організація «Поштовх» (2012). Третім видом авторка виділяє студентські організації, які створюються студентами задля представлення власних інтересів, захисту прав студентів, демонстрації творчого та інтелектуального потенціалу. У роботі наводиться приклад всеукраїнської молодіжної організації «Демократична спілка студентів «Студентська платформа» та Всеукраїнської студентської ради, яка є органом Міністерства освіти та науки України (2012). Таким чином, в Україні спостерігається функціонування молодіжних організацій за різними видами напрямку діяльності, за формами бюджетування та за рівнем існування.

Українські молодіжні організації також пов'язані із політикою держави і тим самим займають певне місце в політичній системі суспільства. Деякі молодіжні організації співпрацюють із політичними партіями, або мають пряме відношення до політики. Таким чином молодіжні організації в Україні, які займаються політичною діяльністю, поділяються за ознакою їх ставлення до суспільно-економічних відносин у суспільстві: ультраправі, ліві, лівоцентричні, центричні, правоцентричні, праві. Крім цього, такі організації так чи інакше беруть активну участь у державотворчих процесах України. Їх можливо класифікувати за напрямками діяльності, яку вони виконують: європейська інтеграція, вплив на законодавство країни, консультування з різних питань, вплив на розвиток громадянського суспільства та допомога іншим неурядовим організаціям.

Підсумовуючи, можна сказати, що сучасні українські молодіжні організації проходять етап суспільних трансформацій. Сьогодні молодіжні громадські організації в Україні є формою прояву соціальної та громадянської активності молоді і є невід'ємною частиною молодіжної політики, вони є залученими до розробки проектів щодо вирішення питань у сфері молодіжної політики.

2.2 Активна соціальна позиція молодіжних організацій в Україні на прикладі діяльності організації «Teenergizer»

Для з'ясування ролі молодіжних організацій у формуванні активної соціальної позиції молодих українців, варто розглянути процес створення та принципи діяльності конкретної громадської організації. Прикладом може стати організація «Teenergizer». Найбільш комплексно інформація може бути представлена з застосуванням кейс-підходу. Дослідження було проведено за такими етапами: перший – це підготовчий (був обраний кейс - молодіжна організація «Teenergizer»), визначені її основні аспекти у контексті соціального та фізичного середовища), другий – збір даних у польових умовах, третій – аналіз зібраних даних, розробка звіту та перевірка результатів. Аналіз даних для дослідження ґрунтується на таких емпіричних матеріалах, як: методичний посібник організації, звіти, інтерв'ю з активістами та членами організації, офіційний веб-сайт організації «Teenergizer», сторінка у Facebook, YouTube-канал та соціальні мережі. Цей метод дослідження також дає змогу сформулювати практичні висновки у вигляді рекомендацій. Отже, результати цього дослідження можуть бути придатними до використання громадським організаціям, фондам, державним структурам тощо.

«Teenergizer» – це об'єднання підлітків із України, Росії, Грузії та регіонів Східної Європи та Центральної Азії, які надають допомогу ВІЛ-інфікованим людям. Ця організація входить до типу волонтерської організації. На офіційному сайті організації зазначено: *«Разом ми створюємо світ, в якому кожен підліток може реалізувати свій потенціал. Світ, вільний від дискримінації у всіх її проявах, включаючи сферу ВІЛ. Світ, в якому права всіх підлітків і молоді, особливо дівчаток, не потрібно захищати, тому що вони повністю дотримуються. Унікальність Teenergizer в тому, що проекти для підлітків придумують і втілюють самі підлітки. Адже ми як ніхто інший знаємо, що нам потрібно»*(перекладено авторкою). Метою «Teenergizer» є: надання достовірної

інформації про ВІЛ-інфекцію, донесення до підлітків думки про те, що тестування на ВІЛ – є важливим та необхідним, надання психологічної підтримки та відповідей на запитання, які цікавлять підлітків, а також залучення молоді у процеси прийняття рішень. Пріоритетами та напрямками Teenergizer є:

1. Включення сексуальної освіти в перелік пріоритетів Національної стратегії з ВІЛ/СНІДу в Україні та подальша імплементація в систему освіти.
2. Розвиток системи послуг онлайн-консультування для підлітків із загальних питань здоров'я та ВІЛ/СНІДу.
3. Розширення команди і залучення молодих людей до активностей Teenergizer.
4. Забезпечення доступності послуг з тестування на ВІЛ в Україні, а саме - внесення змін до чинного законодавства(Методичний посібник організації «Teenergizer», с.6).

Діяльність такої організації є потрібною Україні, адже сьогодні вона посідає одне із перших місць у рейтингу серед європейських країн за кількістю ВІЛ-позитивних людей. За даними Центру громадського здоров'я МОЗ України кожен сотий громадян віком від 14 до 49 років є ВІЛ-інфікованим, це є одним із найвищих показників серед європейських країн. На сьогоднішній день більшість випадків інфікування ВІЛ в Україні спостерігаються у молодих людей віком від 15 до 30 років (дослідження Центру громадського здоров'я МОЗ України).

Головною ідеєю організації також є допомога не тільки ВІЛ-позитивним підліткам, а всім підліткам, зокрема ЛГБТ, тим, хто зазнав булінгу або дискримінації на будь-якому рівні, тим, хто потребує психологічної допомоги. Однією із ідей організації, яка є пріоритетним направленням роботи організації, є онлайн-консультування для підлітків на тему загального здоров'я та ВІЛ-інфекції. Консультації за моделлю Teenergizer – це можливість для підлітка/молодого індивіда поділитися власними переживаннями із консультантами свого віку, а також поспілкуватися із професійними психологами, які можуть надати потрібну допомогу та відповісти на усі питання, які цікавлять підлітка. На думку засновників, консультування в режимі онлайн надає змогу отримати психологічну допомогу в будь-яких умовах і будь-який

час. Такого роду консультування можливо отримати по телефону, Skype, електронною поштою або у соціальних мережах. Це є абсолютно конфіденційним та безкоштовним. Наприклад, на сайті організації є розділ «Консультації», де кожен, хто потребує допомоги або просто хоче поспілкуватися, може вибрати собі консультанта або психолога, зв'язатися з ним і почати спілкування. На сайті розміщені ім'я консультанта/психолога, фото та короткі оповіді про теми, на яких спеціалізується той чи інший спеціаліст. Зокрема, є можливість отримати не тільки психологічну або підтримуючу допомогу, а й юридичну. Окрім цього, з консультантами та психологами можна поспілкуватися на такі теми, як: відносини, саморозвиток, дружба, школа, здоров'я, права підлітків тощо.

Партнерами організації, які підтримують її діяльність та допомагають у розробці сайту є: Міжнародна благодійна організація «East Europe & Central Asia Union of PLWH», «The Janssen Pharmaceutical Companies of Johnson & Johnson», фармацевтична компанія «ViiV Healthcare», яка спеціалізується на розробці терапевтичних препаратів проти ВІЛ та СНІДу, «Київський молодіжний центр», «UNAIDS» (Об'єднана програма Організації Об'єднаних Націй по ВІЛ/СНІД), Програма розвитку ООН «UNDP», дитячий фонд «UNICEF».

Засновницею молодіжної організації «Teenergizer» є Яна Панфілова, – дівчинка, яка у 16 років вирішила допомагати таким же підліткам із ВІЛ-позитивним статусом, як вона сама. Історія виникнення організації почалася з того, що одного дня команда із 10 людей, які зустрілися на групі підтримки для підлітків, які мали ВІЛ-позитивний статус, зібралися задля спільної мети – створити суспільство, в якому можливо вільно розповідати про свої проблеми. В одному із інтерв'ю для організації «Life4me+», яка займається запобіганням нових випадків зараження ВІЛ-інфекцією та іншими ІПСШ, гепатитом С і туберкульозом, один із головних активістів «Teenergizer» Даниїл Столбунов зазначає: *«Ми всі – команда, у якій розділена відповідальність за всю нашу діяльність. Ми починали як команда друзів, які об'єдналися навколо ідеї зробити світ трохи більше молодіжно-френдлі місцем»*(перекладено авторкою).

Залучившись допомогою від ВІЛ-негативних підлітків, які відвідували терапевтичні групи, вони об'єдналися і почали створювати спільні активності, за допомогою яких підлітки та молоді люди мали змогу зблизитися. Вони організовували спільні зустрічі, робили різноманітні відео, а згодом створили сайт Teenergizer.org, де розміщали корисні та цікаві статті, розраховані на аудиторію підлітків. *«Ми допомагали один одному, дізналися, що є велика кількість питань, на які ще немає відповідей. Ми також знали, що ми можемо змінити ситуацію»*(перекладено авторкою) - розповідає Яна на Глобальній конференції з первинної медико-санітарної допомоги у Казахстані, у жовтні 2018 року⁴. Розглядаючи процес заснування організації детальніше, варто розповісти про її початки. У 2010 році у регіонах Східної Європи та Центральної Азії пройшла перша зустріч батьків-активістів, головною темою були діти та підлітки, яких зачепив ВІЛ задля захисту їх прав та інтересів. У 2011 році проходив тренінг «Програма розвитку лідерства для підлітків, які мають ВІЛ-позитивний статус, із семи країн Східної Європи та Центральної Азії при підтримці дитячого фонду UNICEF. У 2012 році підлітки почали реалізовувати свої проекти з теми проблематики ВІЛ у тих же семи країнах Східної Європи та Центральної Азії при підтримці UNICEF. У цьому ж році була опублікована книга під назвою «Тут є історія, схожа на твою», яка є збірником життєвих історій та розповідей підлітків із країн Східної Європи та Центральної Азії, які мають ВІЛ. Активісти організації називають цю книжку «Великою Книгою Надії». У 2014 році команда із 10 підлітків вирішують створити простір, де всі підлітки із ВІЛ-позитивним статусом будуть ділитися власним досвідом та знаннями, підтримувати один одного, а також робити цікаві зустрічі та вебінари. Таким чином з'явився сайт teenergizer.org, який є головною платформою організації, де кожен може висловлювати свої думки та демонструвати свої навички. Вже у 2015 році було офіційно зареєстроване об'єднання «Teenergizer» в Україні, а також Євразійське об'єднання підлітків та молоді «Teenergizer». У 2016 році команда Тінерджайзерів почалася розширюватися: підлітки-активісти

⁴ <https://www.unicef.org/kazakhstan/Новостные-заметки/история-о-девushке-рожденной-с-вич-её-борьбе-за-здоровье-и-создании-площадки-для>

скооперувалися та створили команди у 7 містах світу (Київ, Полтава, Одеса, Кривий Ріг, Санкт-Петербург, Казань, та Тбілісі) при підтримці дитячого фонду UNICEF, UNAIDS та VIV Healthcare. На сьогоднішній день «Teenergizer» об'єднує молодь у чотирьох країнах та восьми регіонах Східної Європи та Центральної Азії. Головна команда, яка складається з 10 осіб, працює з часів заснування організації, а разом із ними понад 100 людей проходять стажування і майже 200 осіб є волонтерами. До сьогодні організація «Teenergizer» розвивається, розширюється, ділиться своїми знаннями про ВІЛ та на інші теми, які цікавлять молодих людей, тим самим роблячи зміни на глобальному рівні.

Свою діяльність організація «Teenergizer» спрямовує за різними напрямками: проведення підлітками-волонтерами тренінгів та вебінарів на теми ВІЛ, гендеру та толерантності у суспільстві, проведення освітніх заходів, консультацій, їх активісти також беруть участь у різних конференціях та круглих столах по питанням ВІЛ на світовому, регіональному та національному рівнях. Сайт організації – є одним із основних засобів комунікації з підлітками. Він є інтерактивним, яскравим, з ілюстраціями та зроблений доступною наближеною мовою для підлітків. На сайті є декілька розділів: «Хто ми?», де розміщена основна інформація про організацію; «Публікації» - тут можливо прочитати цікаві інтерактивні статті на будь-яку тему, які пишуть активісти організації; «Консультації» - тут кожен охочий може вибрати собі консультанта або психолога та замовити безкоштовну консультацію; «Матеріали» - тут розміщені цікаві матеріали на різну актуальну тематику, а також об'яви та інше. Цікаво, що на сайті «Teenergizer» є розділ «Життя з ВІЛ», де розміщені різні статті про сам вірус, історії підлітків із ВІЛ-позитивним статусом, які розповідають про те, що ВІЛ – не вирок і що з ним можливо і потрібно жити, що може бути певною мотивацією для підлітків, які тільки дізналися про свій статус. Також, контент даного розділу поділений на вікові категорії: до 12 років, 13-15 років та 16+ років. Засновники стверджують, що сайт є платформою для саморозвитку та самореалізації молоді, адже будь-хто може розміщати там статті на актуальні теми, які подобаються та є цікавими молоді, отримуючи тим самим досвід

роботи. Також організація має YouTube канал, на якому учасники організації розміщують освітні та пізнавальні відео, записи вебінарів та проведених заходів.

Організація має методичний посібник, – це певний гайд, в якому прописані цілі, місія, пріоритети організації, історія створення тощо. Також прописана уся інформація щодо проходження стажування в організації, нюанси консультування, метод якого команда винайшла власноруч. Тобто, це певний документ, який являє собою програмою організації, яку підготувало об'єднання підлітків та молоді організації «Teenergizer». Автори запевняють, що якщо підлітки з інших міст або країн активізуються та почнуть використовувати модель Teenergizer, то вони будуть в змозі створити ефективну команду, яка буде функціонувати та допомагати підліткам та молоді в інших куточках світу. Таким чином, в основі моделі Teenergizer є чотири основних складових:

1. Згуртованість команди ВІЛ-позитивних підлітків за допомогою регулярних груп підтримки.
2. Залучення активістів з числа ВІЛ-негативних підлітків за допомогою проведення стажувань.
3. Спільні ініціативи та діяльність ВІЛ-позитивних та ВІЛ-негативних дітей, спрямованих на інформування про ВІЛ і розширення попиту тестування на ВІЛ серед однолітків.
4. Консультування підлітків за принципом «рівний рівному» (Методичний посібник організації «Teenergizer», с.4).

Ці чотири ознаки організація «Teenergizer» використовує у своїй моделі, яка функціонує у місті Києві.

В інтерв'ю для BBC News Ukraine на тему «Я змінюю Україну. І ти зможеш», Яна, засновниця організації розповідає: *«Одним із головних продуктів Тінерджайзеру є «рівні консультанти», тобто, коли підліток може поспілкуватися із підлітком, який зможе йому допомогти, коли підліток може звернутися до свого друга. А ми в той час кажемо, що в нас є такі ж за віком друзі, але вони знають трішки більше інформації»* (перекладено авторкою). Це свідчить про те, що активісти організації піклуються про те, аби більше підлітків

мали змогу розповісти про свої проблеми та отримати допомогу, адже насправді сьогодні підлітки є більш відкриті до спілкування із однолітками.

Організація створила проект під назвою «#questHIVtest»: команда підлітків із 5 міст (це Київ, Полтава, Санкт-Петербург, Тбілісі та Казань) протягом 9 місяців (січень-вересень 2017 року) перевіряли пункти тестування на ВІЛ-інфекцію і розміщали отриману інформацію на власній інтерактивній карті під назвою «Т-Мар». Загалом було перевірено 103 пункти тестування, проведені різні зустрічі та вебінари і розроблена інтерактивна карта із пунктами, де можливо пройти тестування на ВІЛ. Окрім цього, на цій карті розташовані локації із місцями, куди варто сходити відпочити (не тільки в Україні, а й у інших куточках світу), куди піти поїсти, як попіклуватися про власне здоров'я. Ці всі рекомендації написані та розроблені підлітками, що надає змогу розташувати молодь до себе та створити коло відкритого спілкування. На цій карті також знаходиться в статусі розробки такі рубрики, як: спорт, активний відпочинок, 18+, богема, розвиток, шоппінг та екологія.

Команда організації «Teenergizer» допомагає молодим активістам із Східної Європи та Центральної Азії взяти участь у Міжнародній конференції на тему СНІДу в Амстердамі. Їх допомога полягає в якісному заповненні документів, заявок на стипендію та отримання підтримки менторів із Голландії. На сайті організації молодь може дізнатися багато інформації про дану конференцію, а також про те, як підліток може потрапити на конференцію за допомогою «Teenergizer».

Активісти організації також проводять вечірки, які російською мовою мають назву «ВИЧеринка». Головною метою є проведення освітнього заходу, на якому у приємній, затишній атмосфері активісти розповідають та залучують до бесіди молодь, на тему ВІЛ, здоров'я та творчості, запрошуючи також знаменитих людей, які розповідають свої історії та діляться досвідом. На заході усі бажаючі можуть безкоштовно та анонімно пройти тест на ВІЛ. На сайті організації є можливість переглянути записи з усіх вечірок у відео-форматі, з англійськими субтитрами, що розкриває можливість для молоді до вивчення

англійської мови. Засновники організації надають можливість стажерам-активістам створювати ці заходи задля набуття навичок проєкт-менеджерів та набуття досвіду та навичок у сфері комунікації, копірайтингу, координації та веб-дизайну.

У звіті-інтерв'ю третього за рахунком заходу активіст організації Даниїл Столбунов згадує найпершу вечірку: *«Людей було менше, но усім дуже зайшов наш формат, коли про серйозні речі говорять у тусовочному форматі»*(перекладено авторкою). За перші три роки (період 2014-2017 років) «Teenergizer» виконав велику роботу: організація стала лідером в молодіжному русі на тему ВІЛу у світі і входила у топ 10 наглядових рад і робочих груп. *«Зараз в нашій команді у регіоні Східної Європи і Центральної Азії - 150 осіб. Ми готуємо регіональні кампанії по мобілізації молоді та ВІЧеринка буде прописана в нашому гайді, як один з найефективніших заходів»*(перекладено авторкою), - зазначає Даниїл⁵.

Активісти організації постійно проводять групи підтримки, які проходять за головним принципом «рівний рівному». Групи підтримки Teenergizer – це те місце, де відбувається обмін ідеями, думками, досвідом та переживаннями між підлітками-однолітками. В організації групи підтримки проводяться як і для ВІЛ-позитивних, так і для ВІЛ-негативних підлітків. Загальними рисами групи підтримки в організації є: всі підлітки-учасники групи є ВІЛ-позитивними та повністю усвідомлюють це; всі координатори та провідні групи є експертами в сфері ВІЛ/СНІДу; зустрічі мають терапевтичну цінність, проте реалізуються із застосуванням різних підходів: мистецтва, театральних постановок, виступах, творчих завдань(Методичний посібник організації «Teenergizer», с.14). Теми, які піднімаються на групах підтримки організації «Teenergizer»:

- Відсутність можливості та страх поговорити про свій ВІЛ статус з близьким оточенням.
- Схвалення свого статусу: чому у мене є статус, а у рідних його немає.

⁵ <http://mv.ecuo.org/s-pozitivom-po-zhizni-kak-proshla-vicherinka-teenergizer/>

- Страх закохатися пов'язаний з необхідністю повідомити коханій людині про свій ВІЛ статус. Оскільки ВІЛ асоціюється в першу чергу з ризикованою поведінкою, то страшно зустрітися з неприйняттям і недовірою, особливо якщо ти ще незайманий.
- Переживання про смерть ВІЛ-позитивних батьків.
- Зміни в житті через смерть батьків.
- Відсутність необхідних знань про ВІЛ і як наслідок - відмова прийняти ВІЛ статус і приймати АРВ-терапію (Методичний посібник організації «Teenergizer», с.15).

Загалом групи підтримки в організації «Teenergizer» проходять у камерній, затишній обстановці. Спочатку усі учасники зустрічаються, знайомляться, пригощаються смаколиками, згодом йде обговорення актуальних тем, потім йде час інформаційної сесії на тему ВІЛ, проблеми, які пов'язані із ВІЛ та обговорення особистих переживань підлітків, а також тем та думок, якими хотілось б поділитися в межах групи. Згодом усі учасники роблять висновки та призначають дату наступної групи підтримки.

Організація також проводить стажування, аби підлітки мали можливість починати працювати та набувати навичок та досвіду. Як вже зазначалось вище, засновники організації надають можливість стажерам брати активну участь у проведенні заходу «ВІЧерінка», і найперше стажування, яке запроваджувала організація, була організація «ВІЧерінки» стажерами-активістами. Цілями, які ставить головна команда стажерам-активістам, є: залучення нових активістів до роботи організації у місті Києві і в регіонах Східної Європи та Центральної Азії; популяризація руху Teenergizer в Україні та регіонах СЄ та ЦА; реалізація ініціатив ВІЛ-позитивних та ВІЛ-негативних підлітків, які будуть націлені на підвищення усвідомленості молоді про тестування на ВІЛ та СНІД, а також консультацій для підлітків у регіоні СЄ та ЦА(Методичний посібник організації «Teenergizer», с.17). Стажування у «Teenergizer» проходить 2 місяці. За цей час стажери регулярно зустрічаються із командою, яка залучає стажерів в ініціативи та активності Тінерджайзеру, беруть участь у тренінгах від команди, де кожен

стажер може продемонструвати свою активність і попрацювати над створенням власних ініціатив та проектів. Завдяки стажуванню, підлітки отримують певні знання та навички для подальшої роботи.

Весною 2018 року в Києві на прес-конференції представники організації «Teenergizer» презентували книгу «Чи може підліток змінити світ?», яку створило об'єднання молодих активістів організації. Книга містить в собі розповіді та описи особистих історій шістьох людей: трьох активісток та трьох активістів організації «Teenergizer» з різних міст України та Грузії. Книга включає в себе інтерв'ю підлітків, їх рекомендації, короткі тексти, які є певним посібником для молодих людей. Тут зібрані історії успіху головних героїв, розповідається про те, як вони за допомогою та підтримкою своєї команди стали радниками в дорадчих радах і як досягли того, що сьогодні вони беруть участь у прийнятті важливих рішень та питань у сфері ВІЛ та СНІДу, а також активно діють у сфері молодіжної політики у регіонах Східної Європи та Центральної Азії. Наприклад, головні герої книги входять до Координаційного Комітету Міжнародної Конференції з ВІЛ та СНІДу, є членами Глобального Фонду по боротьбі з ВІЛ та СНІД, туберкульозом та малярією, Координаційної Ради з питань ВІЛ та СНІДу, туберкульозу та наркоманії при Полтавській обласній державної адміністрації, а також програмного комітету Міжнародної Конференції з питань ВІЛ та СНІДу в країнах Східної Європи та Центральної Азії. Ця книга є корисною для тих, хто хоче бути активістом та допомагати своїм друзям або одноліткам. Авторкою книги є Марія Гришина, – активістка організації. На презентації книжки вона розповідала: *«Це не просто чергова публікація про те, «як підлітки або молоді люди можуть впливати на процеси прийняття рішень дорослих людей». Перед вами - опис особистого досвіду конкретних молодих людей, які не побоялися повірити в свої сили, які змогли знайти підтримку партнерів, які кожен день вчаться і розвиваються для того, щоб їхні голоси і голоси їхніх однолітків були по-справжньому почутими»*. Активісти організації запевняють, що: *«Ми віримо і сподіваємося, що цей матеріал надихне й інших підлітків ставити непрості цілі і досягати їх, а ще -*

підкаже дорослим, як саме підтримати молодих людей на цьому не завжди гладкому шляху»(перекладено авторкою).

Команда організації «Teenergizer» бере активну участь у міжнародних форумах, конференціях, проводить освітні вебінари та візити в інші країнах, намагаючись тим самим підтримувати молодь та підлітків у різних куточках світу, а також стимулювати їх до залучення. У жовтні 2017 року команда Teenergizer відвідала Всесвітній фестиваль молоді та студентів. А через місяць організувала власний перший Національний Форум підлітків з міжнародною участю, метою якого був обмін досвідом та представлення власних інтересів на національному рівні. Учасниками були представники таких країн, як: Україна, Росія, Грузія та Казахстан. У тому ж 2017 році команда Teenergizer увійшла до складу групи по підготовці Національної Програми і тоді вперше в історії України підліток став членом Національної Ради з питань протидії туберкульозу, ВІЛу та СНІДу. Влітку 2018 року команда зробила навчальний візит до Грузії для 10 підлітків-активістів та 5 представників партнерських організації із України. Метою візиту був обмін досвідом та знаннями між командами-активістами з різних міст та країн щодо проблем у сфері надання послуг дітям та підліткам із ВІЛ-позитивним статусом в Грузії, а також встановлення комунікації із представниками локальних партнерських організацій.

Як вже зазначалося, учасники організації «Teenergizer» проводять різні тренінги, і одним із таких є під назвою «Профілактика ВІЛ/СНІД». Побачити ефективність діяльності організації можливо в інфографіці (Рис.1). Таким чином, у період з 25 листопада по 1 грудня 2019 року було проведено 28 тренінгів у Києві, Кривому Розі, Кременчузі, Миколаєві, Казані, Ош та Алма-Ати, у яких взяли участь 1159 підлітків.

Організація також веде активну діяльність з Міністерством охорони здоров'я України, і на початку 2019 року представники організації підготували проект законодавства в Постійну робочу групу з питань взаємодії з підлітками та молоддю в сфері охорони здоров'я при Міністерстві охорони здоров'я. Організацією були висунуті такі положення: був запропонований термін «дитина

підліткового віку» підліток – вік від 10 до 18 років, підтримка соціального становлення підлітків, яка враховує потреби і доступність медичних та соціальних послуг для кожного підлітка, державна політика щодо підлітків є обов'язковою складовою державної політики, підліток з 14 до 18 років має право самостійно звертатися за медичними послугами, підліток, який досяг 16 років має право на повну і достовірну інформацію про своє здоров'я і передача цієї інформації батькам, усиновителям, опікунам, піклувальникам та іншим законним представникам, здійснюється тільки з його згоди. Сьогодні команда Teenergizer працює ще плідніше над впровадженням додаткових юридичних консультацій з питань конфіденційності, аби подати готовий проект із всіма необхідними пунктами. Крім цього, у 2019 році команда також співпрацювала із Міністерством культури, молоді та спорту України і обговорювала нову стратегію молодіжної політики до 2030 року. Це демонструє те, що члени організації «Teenergizer» є активними діячами, які прагнуть до змін та розвитку у державній молодіжній політиці України та у загальній суспільній діяльності підлітків та молоді.

Організація «Teenergizer» – це світ, створений підлітками, який є вільним від дискримінації у всіх її проявах. Активісти піднімають актуальні та важливі теми на сьогоднішній день, – це тема ВІЛ/СНІДу, гендерної дискримінації, булінгу, сексуальної освіти, а також залучення підлітків та молоді до постійної діагностики власного здоров'я, зокрема тестування на ВІЛ. Активісти організації намагаються залучати більше підлітків та молодих людей до реформації, до активної участі у життєдіяльності суспільства, при цьому намагаючись зробити здоров'я головною цінністю для молоді.

Сьогодні організація «Teenergizer» представлена на національній, регіональній та міжнародній арені: команда приймає участь у різних форумах, комітетах, конференціях, що в свою чергу, має вплив на процес прийняття рішень на вирішення питань та проблем, пов'язаних із темою ВІЛу, СНІДу, гендерною тематикою, дискримінацією та іншими актуальними та важливими для молоді питаннями.

Молодіжні організації в Україні є формою прояву соціальної активності молоді та способом реалізувати власний потенціал. Молодіжна організація в Україні – це об’єднання її громадян а також іноземні особи, які перебувають на її території на законних підставах, віком від 14 до 35 років, які мають спільні цілі, інтереси та ідеї та бажання втілити їх. Молодіжна українська громадська організація має на меті залучити до активної участі молодь та вирішувати соціальні, освітні, державотворчі, культурні та інші проблеми. Молодіжні організації в Україні класифікують таким чином: освітні, творчі, професійні, міжнародні відносини, студентські, релігійні, соціальноспрямовані, екологічні, благодійні та волонтерські, а також поділяють за способом фінансування та за рівнем існування. Прикладом соціальної активності молоді є молодіжна організація «Teenergizer» – це об’єднання підлітків, які надають допомогу ВІЛ-інфікованим людям і мають на меті допомагати реалізувати молоді свій потенціал, захищати власні права та активно залучати молодь у процес прийняття рішень. Це перша на сьогоднішній день організація, яка продемонструвала можливість представляти власні інтереси та інтереси молоді в рамках процесу розвитку на глобальному рівні, і також активно залучаючи до цього підлітків та молодих людей.

ВИСНОВОК

Явище організації є багатограним та має різні значення: це є спільною діяльністю певної групи людей, елементом структури суспільства, певним соціальним процесом у суспільстві. У загальному значенні організація – це громадське добровільне об'єднання людей задля досягнення спільної мети. Головними властивостями організації є структурованість, впорядкованість, а також взаємодія групи людей та досягнення цілей. Функціями, які виконує організація, є: соціалізація, соціальна взаємодія, ідейно-ціннісна, яка полягає в задоволенні інтересів та потреб членів організації, а також інноваційна функція, що означає те, що існування організації сприяє модернізації суспільства. Організації поділяються: за способом та метою утворення (формальні та неформальні), за формою власності (державні, приватні, муніципальні та змішані), за фінансовою формою (комерційні та некомерційні), за організаційно-правовою формою (товариства, кооперативи, акціонерні товариства, фонди та асоціації), за діяльністю (просвітницькі, навчальні, благодійні та дослідні), за часом існування (постійні, тимчасові та періодичні), за мотивами людей (утилітарні, нормативні та примусові), за видами допомоги, яку надають (моральна та матеріальна підтримка, правова допомога, реабілітація/фізична, освітня та навчальна, екологічна), а також за сферою діяльності (молодіжні, соціальні, благодійні, сімейні, спортивні, політичні, організації, які допомагають пенсіонерам та ветеранам). Критеріями ідентифікації молодіжних організацій є добровільність, самоорганізація громадян віком від 14 до 35 років, представлення інтересів, потреб та ідей молоді, стрімке та динамічне бажання до змін, залучення молоді у соціально-активне життя суспільства.

Молодіжні організації є формою соціальної активності молоді у державну, суспільну та соціальну справу і є інструментом для реалізації потреб та інтересів молоді. Функціями молодіжних організацій є: організаційна (об'єднання молоді на основі спільних інтересів та потреб), соціальна (молодь має змогу соціалізуватися та інтегруватися у суспільство), комунікативна (набуття навички

працювати у колективі, а також комунікативних навичок) та виховна (набуття нових знань, поділ досвідом та виховання нових навичок та знань). Молодіжні організації працюють у різних напрямках, таких як: політика, благодійність, волонтерство, спорт, працевлаштування, міжнародні відносини, освіта, екологія та творчість, а також існують молодіжні онлайн-об'єднання. Молодіжні організації є невід'ємною частиною молодіжної політики. Основним документом, де чітко зазначено, що таке молодіжна організація на території України, а також її засади та особливості, є Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», де визначено, що метою їх функціонування є залучення до активної діяльності молоді, яка спрямована на вирішення соціальних, культурних, освітніх, політичних, державотворчих та інших проблем. Ознаками молодіжної організації в Україні є юридично оформлена діяльність, самоорганізація молоді та наявність документу, у якому розкриті всі основні моменти діяльності організації. Молодіжні організації в Україні частіше створюються молоддю з метою висунути власні та суспільні інтереси до певної діяльності, таким чином молодіжні організації можна класифікувати за напрямками діяльності: освітні, професійні, творчі, студентські, соціальноспрямовані, міжнародні відносини, політичні, релігійні, благодійні, волонтерські та екологічні; за рівнем існування (всеукраїнські, регіональні та студентські), за способом фінансування (державні, недержавні та громадські) та за ознакою ставлення до суспільно-економічних відносин у суспільстві (ультраправі, ліві, лівоцентричні, центричні, правоцентричні, праві). Дізнатися про соціальну активність української молоді дає змогу молодіжна організація «Teenergizer». Це волонтерська організація, створена молоддю, яка надає допомогу ВІЛ-позитивним людям. Метою даної організації є надавати достовірну інформацію про ВІЛ-інфекцію, надавати психологічну допомогу та підтримку, донести до всієї молоді, що тестування на ВІЛ – є необхідним та важливим для кожного, а також залучити більше представників молоді у процеси прийняття рішень та активностей організації в Україні та в світі. Ця організація була взята для ретельного аналізу цього дослідження через те, що діяльність

такої організації є актуальною для України, адже вона посідає одне із перших місць серед європейських країн за рейтингом кількості ВІЛ-інфікованих людей. І на сьогоднішній день більшість ВІЛ-позитивних людей є віком від 15 до 30 років. Організація «Teenergizer» представлена на міжнародній та на національній арені: команда бере участь у міжнародних конференціях, форумах і співпрацюють із міжнародними організаціями, такі як «East Europe & Central Asia Union of PLWH», «The Janssen Pharmaceutical Companies of Johnson & Johnson», фармацевтична компанія «ViiV Healthcare», «UNAIDS», Програма розвитку ООН «UNDP», дитячий фонд «UNICEF» тощо. Команда організації піднімає важливі та актуальні теми для підлітків та молоді: ВІЛ/СНІД, гендерна тематика, сексуальна освіта, дискримінація, булінг тощо. «Teenergizer» має власний методичний посібник, який може слугувати прикладом та інструкцією для молодіжних та інших організацій, а також команда розробила модель «Teenergizer» задля того, аби інші могли на їхньому прикладі побудувати ефективну організацію в країні. Члени організації проводять групи підтримки за принципом «рівний рівному», де підлітки-однолітки допомагають добровільно один одному, що може бути прикладом соціальної активності молоді. Учасники організації також проводять тренінги, вебінари, консультації, стажування, працевлаштування, створюють різні проекти (наприклад, інтерактивна карта «Г-Мар» або «Вічерінка»). Засновниками організації є представники молоді, які стимулюють та залучують таких же представників молодого покоління до соціальної активності, їх самореалізації та саморозвитку. Організація «Teenergizer» є платформою, яка була створена підлітками та молоддю, яка є вільною від дискримінації у різних її проявах, розроблена на доступній мові для молоді та створена на рівних правах для всіх. Розглянувши діяльність молодіжної організації «Teenergizer», було визначено, що соціальна активність молоді виявляється у добровільній та ініціативній участі молодих людей у формуванні та розвитку громадського життя на основі їх цілей, інтересів, потреб, власному досвіді, знань та навичок. А також те, що молодіжні організації мають вплив на розвиток соціальної активності молоді шляхом їх залучення таких же

представників молодого покоління, як і вони самі. Молодь самостійно ініціює активності, залучає один одного приймати активну участь у формуванні громадянського суспільства та вирішення проблем. Молодіжні організації мають організаційну, комунікативну, виховну та освітню роль, що сприяє розвитку соціальної активності молоді України.

На сьогоднішній день молодіжна політика в Україні знаходиться на стадії формування, адже українська молодь є ще мало обізнаною щодо діяльності молодіжних організацій та не є активно залученою у цей процес. Але, створення ефективних моделей молодіжних організацій та їх інтенсивна діяльність призведе до змін в сфері громадськості України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Барабаш В. (2004). Інституціалізація молодіжного руху України. *Політичний менеджмент*, №3., с.98-111. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/11634>
- Бердюгіна О. Г., Глазирін В. А., Грибакін А. В. (2017). *Соціологія: посібник для СПО*. Видавництво Юрайт. №5, с. 414
- Вебер М. (1990). *Избранные произведения* // М: Прогрес., с. 808
- Головатый Н. Ф. (1999). *Курс лекций*. — К.: МАУП. с. 224
- Головенько В. А., Корнієвський О.А. (1994). *Український молодіжний рух: історія та сьогодення*. Наук. Думка. с. 112
- Гримчак А.Ю. (2012). Характеристика молодежных организаций и их роль в политической жизни Украины. Режим доступу: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/1384/1413>
- Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1993). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. №16, ст. 166. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
- Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1999). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. №1, ст. 2. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-14>
- Здравомыслова Е.А. (1993). *Парадигмы западной социологии общественных движений*. СПб.: Наука. с. 172

- Кирш Д.В. (2002). *Организационно-педагогические условия социализации личности в деятельности молодежных общественных организаций*. Тамбов. Режим доступу: <https://www.dissercat.com/content/organizatsionno-pedagogicheskie-usloviya-sotsializatsii-lichnosti-v-deyatelnosti-molodezhnykh-obshchestvennykh-organizatsiy>
- Колодій А. Ф. (2002). *На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні*. Видавництво: «Червона Калина». Режим доступу: https://politicalstudies.com/wpcontent/uploads/2010/01/Kolodiy_Na_Slyahu.pdf
- Корнієвський О. А., Якушик В. М. (1997). Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні. *Київ. братство*.
- Кулік В. (2002). Сучасний організований молодіжний рух в Україні як об'єкт наукового дослідження. Режим доступу: <http://politika.org.ua/>
- Криворучко Ю. (1999). Молодь як суспільний чинник формування громадянського суспільства України. Громадянське суспільство як здійснення свободи: центрально- східноєвропейський досвід. За ред. А.Карася. с.310
- Лібанова Е.М. (Ред.). (2010). *Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти*. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. С. 248. Режим доступу: <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/Youth%20and%20Youth%20Policy%20-%20Demo%20Aspects%20%28UA%29.pdf>
- Поліщук Ю.Й. (2005). *Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні*. Тернопіль: ТИПУ. с.432. Режим доступу:

https://www.studmed.ru/polschuk-yuy-socalno-pedagogchna-dyalnst-suchasnih-gromadskih-molodzhnih-obyednan-v-ukrayin_cce70473f45.html

Половинець А. М. Молодіжні громадські організації: критерії класифікації.

Режим доступу: [academy.gov.ua>ej/e/12/txts/10pamokk.pdf](http://academy.gov.ua/ej/e/12/txts/10pamokk.pdf)

Пригожин А.И. (2003). *Методы развития организаций*. М.: МЦФЭР. с. 851.

Режим

доступу:

<http://vadens.org/uploads/images/Библиотека/Книги/Пригожин%20А.И.%20Методы%20развития%20организаций.pdf>

Русанова А. А. (2012). Современные молодежные объединения и организации как институт социального самоопределения молодежи. № 5 (23). Режим

доступу: [https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-molodezhnye-](https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-molodezhnye-obedineniya-i-organizatsii-kak-institut-sotsialnogo-samoopredeleniya-molodezhi/viewer)

[obedineniya-i-organizatsii-kak-institut-sotsialnogo-samoopredeleniya-molodezhi/viewer](https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-molodezhnye-obedineniya-i-organizatsii-kak-institut-sotsialnogo-samoopredeleniya-molodezhi/viewer)

Смелзер Н. (1998). *Социология*: пер. с англ. – Місце видання: Феникс. с. 688

Федоренко Т., Парахина В., Шацкая Е. (2007). *Теория организации*. Місце видання: КноРУС. с. 296

Фромм Э. (1994). *Анатомия человеческой деструктивности* (пер. з англ. П. Гуревича). Москва: Республика. с. 447

Фролов С.С. (1994). *Социология. Учебник. Для высших учебных заведений*. Місце видання: Наука. с. 256

Blau P., Scott W.R. (1979). *Formal Organizations: a Comparative Approach*. London: Routledge and Kegan Paul.

Erik H. Erikson. (1968). *Identity, youth and crisis*. New York: W. W. Norton Company
Parsons T. (1965). *Youth in the Context of American Society*. // The Challenge of Youth. N.Y.

Звіт дослідження «Молодь-2018». Режим доступу:
http://www.dsmsu.gov.ua/media/2019/01/08/9/Doslidjennya_broshyra.pdf

Звіт дослідження «Становище молоді в Україні», 2019. Режим доступу:
http://www.dsmsu.gov.ua/media/2020/02/12/22/Analitichnii_ZVIT_2019.pdf

Звіт-інтерв'ю з Глобальної конференції з первинної медико-санітарної допомоги у Казахстані. Режим доступу:
<https://www.unicef.org/kazakhstan/Новостные-заметки/история-о-девушке-рожденной-с-вич-её-борьбе-за-здоровье-и-создании-площадки-для>

Звіт третьої «ВІЧерінки». Режим доступу: <http://mv.ecuo.org/s-pozitivom-pozhizni-kak-proshla-vicherinka-teenergizer/>

Інтерв'ю з Яною Панфіловою для BBC News Ukraine на тему «Я змінюю Україну. І ти зможеш». Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51193651>

Інтерв'ю з Даниїлом Столбуновим для організації «Life4me+». Режим доступу:
<https://life4me.plus/ru/blog/kollazh-danya-stolbunov-teenergizer/>

Інтерактивна карта організації. Режим доступу:
https://teenergizer.org/media/2017/10/2017-10-02_infg-HIV.pdf

Книга «Чи може підліток змінити світ?». Режим доступу:
<https://teenergizer.org/media/2017/05/2017-05-08-Changing-the-world-WEB-1.pdf>

Методичний посібник організації «Teenergizer». Режим доступу:
<https://teenergizer.org/media/2018/11/Model-Teenergizer-1.pdf>

Офіційний сайт організації «Пласт». Режим доступу:
<https://www.plast.org.ua/about-plast/for-press-2/>

Офіційний сайт організації «Національна молодіжна рада України». Режим доступу: <https://nycukraine.org>

Презентація книги «Чи може підліток змінити світ?» на прес-конференції у Києві, 2018 рік. Режим доступу: <http://www.eecaac2018.org/eeca-region/aktivisty-tinerdzhajzer-dokazyvayut-svoim-primerom-cho-podrostki-mogut-izmenit-mir/>

Сайт організації «Teenergizer». Режим доступу: <https://teenergizer.org>

Свідоцтво про реєстрацію організації «Молоді регіони» від 2003 року. Режим доступу: https://city-adm.lviv.ua/portal/images/_ngo/ngo1/107._SMRU.pdf

Стаття U-Report «Молодіжна політика: бути чи не бути?», 2019. Режим доступу: <https://ukraine.ureport.in/story/403/>

ДОДАТКИ

Таблиця 1

Чи знаєте Ви про існування та діяльність дитячих і молодіжних громадських організацій в Україні?

Я є активним членом громадської організації	0,5%
Іноді беру активну участь	0,8%
Зараз я не член громадської організації, але раніше брав активну участь	0,6%
Дізнаюся про їхню діяльність із засобів масової інформації	8,0%
Тільки знаю, що такі існують	23,4%
Ні, не знаю	64,6%
Важко відповісти	2,2%

Таблиця 2

У діяльності яких організацій громадянського суспільства Ви брали участь за останні 12 місяців?

	Так
Ні, я не брав участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства	80,5
Шкільному або студентському самоврядуванню	7,9
Спортивних організаціях або організаціях, пов'язаних з проведенням дозвілля	5,1
Волонтерських ініціативах	4,1
Благодійних або гуманітарних організаціях	3,6
Профспілках, професійних об'єднаннях	3,4
Діяльності організацій, пов'язаних з освітою, наукою, мистецтва	2,9
Молодіжних і дитячих громадських організаціях	2,4
Політичних партіях	1,7
Об'єднаннях співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ)	1,5
Організаціях з охорони навколишнього середовища	1,3
Релігійних організаціях	1,0
Пластових (скаутських) організаціях	0,6
Організаціях споживачів	0,6
Інше	0,2

Таблиця 3

У діяльності яких організацій громадянського суспільства ви брали участь за останні 12 місяців?

	2018 рік	2019 рік
Ні, я не брав участі в діяльності жодної організації громадянського суспільства	80,5	54,2
Учнівського або студентського самоврядування	7,9	25,4
Спортивних організацій або організацій, пов'язаних із проведенням дозвілля	5,1	10,6
Молодіжних рад	—	8,6
Діяльності організацій, пов'язаних з освітою, наукою, мистецтвом, музикою	2,9	8,9
Волонтерських ініціатив	4,1	7,9
Політичних партій	1,7	5,2
Благодійних або гуманітарних організацій	3,6	4,9
Молодіжних і дитячих громадських організацій	2,4	4,6
Профспілок, професійних об'єднань	3,4	3,5
Організацій з охорони навколишнього середовища	1,3	3,2
Релігійних організацій	1,0	2,0
Організацій споживачів	0,6	1,4
Пластових (скаутських) організацій	0,6	
Об'єднаннях співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ)	1,5	

Таблиця 4

Чи знаєте ви про існування дитячих і молодіжних громадських організацій в Україні та про їхню діяльність?

Тільки знаю, що такі існують	31,4
Ні, не знаю	32,3
Дізнаюся про їхню діяльність із засобів масової інформації, але не відвідую заходи	17,1
Іноді відвідую їхні окремі заходи	10,8
Я є членом такої організації	3,4
Важко відповісти	5,2

Таблиця 5

Які, на вашу думку, джерела інформації для вас є найбільш надійними?

Джерело інформації	Зовсім ненадійне	Ненадійне	Більше ненадійне, ніж надійне	Більше надійне, ніж ненадійне	Дуже надійне	Сума балів
Кількість балів	0	1	2	3	4	
Батьки або сім'я	3,7	9,3	21,4	28,3	37,4	286,6
Друзі / однолітки / брати і сестри	4,6	9,5	34,3	36,0	15,7	248,9
Учитель у школі чи викладач в іншому навчальному закладі	7,1	16,8	35	31,2	9,9	220,0
Молодіжний працівник або спеціаліст, що працює з молоддю	7,5	21,0	38,4	25,4	7,8	205,2
Дитячі або молодіжні громадські організації	8,1	22,0	36,8	27,1	6,2	201,7
Інформаційні та консультаційні послуги молоді	10,0	25,6	35,9	23,3	5,3	188,5
Інтернет-сайти, інформаційні портали	10,8	21,5	34,4	26,4	7,1	197,9
Молодіжний центр, клуб або осередок для молоді	9,1	22,9	40,5	22,7	5,0	192,0
Чат, форум, інтернет-спільноти	14	23,9	33,6	21,7	6,9	183,8
Соціальні мережі	13,5	26	32,9	20	7,8	183,0
Радіо або телебачення	17,6	26,0	33,1	18,5	5,0	167,7
Газети, журнали	19,0	26,0	32,9	16,9	5,4	164,1

ПРОФИЛАКТИКА ВИЧ/СПИД

ТРЕНИНГИ, КОТОРЫЕ ПРОВЕЛИ КОМАНДЫ

TEENERGIZER

За неделю мы...

1 159 ПОДРОСТКОВ

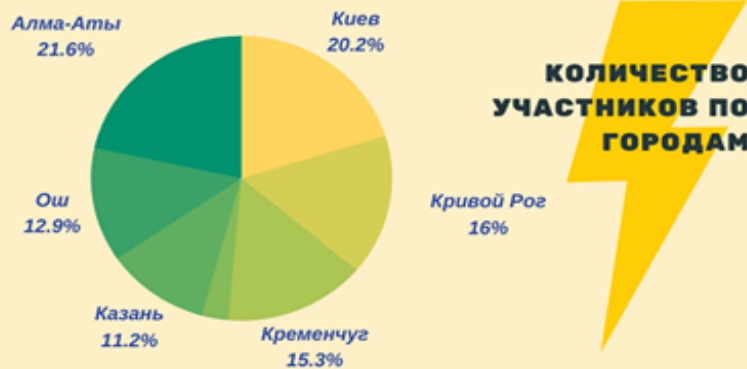
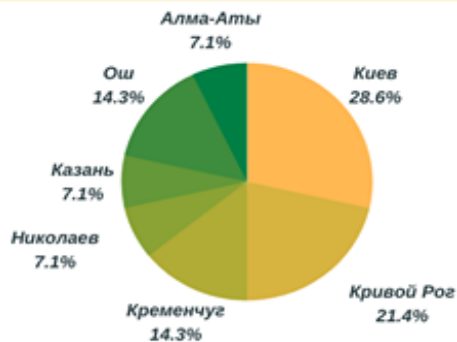
Общее количество
участников наших
тренингов

28 ТРЕНИНГОВ

провели наши команды из Киева, Кривого Рога,
Кременчуга, Николаева, Казани,
Оша и Алма-Аты

**А ТЕПЕРЬ
ДЕТАЛЬНЕЕ...**
КОЛИЧЕСТВО
ТРЕНИНГОВ ПО
ГОРОДАМ

TEENERGIZER!

ВРЕМЯ ПРОВЕДЕНИЯ ТРЕНИНГОВ: С 25 НОЯБРЯ
ПО 1 ДЕКАБРЯ 2019 ГОДА

teenergizer.org

Рис. 1. Інфографіка з тренінгів 2019 року